

İrina Baqauri

İmmersiyanın ikidilli təhsili – Təhsilin qlobal fəlsəfi çağırışlarına cavab

ABSTRAKT

Qarşıdakı məqalənin məqsədi oxucunu ikidilli təhsilin güclü, qoruyucu proqramı olan “İmmersiya” ilə tanış etməkdir. Məqalənin giriş hissəsində ikidilli təhsil proqramının yaranma tarixi haqqında söhbət aparılır; əsasən bu proqramın vətəni olaraq Kanada immersiyası vurğulanır, eləcə də Kanada immersiyasının nöqsanları təhlil edilir. Məqalədə eləcə də immersiya proqramının həyata keçirilməsi üçün müvafiq pedaqoji çərçivə barədə də söhbət aparılır. Yekun şəkildə isə immersiyanın üstünlükləri və Gürcüstanda qeyd edilən proqramın həyata keçirilmə perspektivləri təqdim edilmişdir.

Bütün dünya miqyası ilə ikidillik və ikidilli təhsil çox aktualdır. İnkişaf etmiş ölkələr qloballaşmanın müasir çağırışlarına uyğun olaraq reaksiya göstərir, praktiki təhsil sistemlərini yaradırlar. Təhsil sistemini formalaşdırdıqda dil siyasətinin düzgün planlaşdırılmasına böyük əhəmiyyət verilir. Çoxdilli və çoxetnik sivil dünyada yalnız bir dilə istiqamətlənmək ən yaxşı çıxış yolu olmayacaqdır. Gürcüstan Təhsil və Elm Nazirliyi çoxdilli təhsil baxımından əhəmiyyətli dəyişikliklər həyata keçirir. Yeni dərslər ilindən Gürcüstanın 40 pilot məktəbində çoxdilli təhsil proqramları tətbiq olunur. Qeyd edilən yeniliyin məqsədi dövlət dilinin tədrisi yolu ilə etnik azlıqların tamdövrli inteqrasiyasını, eləcə də dövlət dilinin populyarizasiyasını təmin edən təhsil sistemini yaratmaqdır. Bundan əlavə, iki/çoxmədəni təhsilin üstünlüyü etnik azlıqların Gürcüstanda dinc yaşamaqları üçün çox vacib olan şagirdlər arasında intermədəni bacarıqlara və tolerantlığın inkişafına dəstək verməkdən ibarətdir.

Beynəlxalq tədqiqatçılar tərəfindən ikidilli təhsil proqramlarının bir-biri ilə və mono-lingvistik proqramlarla müqayisəsi zamanı güclü proqramların effektivlik məsələsi seçilir. İmmersiyanın və ana

dilinin qorunub saxlanması üçün ikidilli proqramların qiymtləndirilməsi “güclü” ikidilli proqramların effektivliyini göstərdi. Qeyd edilən proqramlar həm ikidilliliyi və iqiqat savadlılığı, eləcə də yüksək akademik nailiyyətləri təmin edir. İmmersiyanın ikidilli təhsili məhz “güclü” ikidilli proqramı təqdim edir.

“İmmersiv təhsil” termini 1960-cı illərdən Kanadada aktualıq qazanır. O, ana dili - ingilis dili olan şagirdlər üçün ibtidai məktəbdə orta tədris dili olaraq fransız dilindən istifadə olunan müasir proqramı təsvir edirdi. Məqalədə əsasən Kanada immersiyasına toxunacağıq, çünki verilən proqramın əsası məhz Kanadada qoyulmuşdu.

Qısa tarixi şərh: 1960-cı illərin əvvəllərində yaranmış və xüsusilə də Kvebek vilayəti üçün əhəmiyyətli mərhələni təqdim edir (Genev, 1976). “Sakit inqilab” adı ilə məşhur olan hadisələr Kvebek vilayətinin fransızdilli əhalisi üçün böyük quruluş və dəyərlərin dəyişkənliyini dəstəkləyən oldu. Təhsil baxımından regional təhsil nazirliyinin bərpası və eləcə də icbari ibtidai və orta məktəblərin hazırlanması çox mühüm oldu. Ümumiyyətlə “sakit inqilabda” hər zaman hakim ingilis dilindən sonra ikinci mövqeni tutan fransız dilinin təsiri görünürdü, baxmayaraq ki, əyalətin

əhalisinin 80%-inin fransızdilli idi və yalnız fransızca danışdılar. Fransız dili Kvebekin həyatının bütün aspektlərində və biznesində də əvvəllər olduğu kimi ingilis dili dominantlıq edən ünsiyyət dili kimi rəsmiləşdirildi.

İngilisdilli cəmiyyət bu vəziyyətə ciddi diqqət yetirdi. Əsas diqqət mövzusu ingilis məktəblərində fransız dilinin tədrisinin effektivliyi idi. İngilisdilli şagirdlərin valideynləri uşaqları tərəfindən fransız dili üzrə qazanılan aşağı səviyyələri ilə çox narazı idilər. Qeyd edilən aşağı səviyyə tam 12 sinfi bitirdikdən sonra da müşahidə olunurdu. Fransız dilinin əhəmiyyətinin artırılmasının davamlı və mövcud tədrisin qeyri-effektiv metodları nəticəsində ingilisdilli valideynlər birliyi ikinci dilin öyrənilməsinin digər alternativlərinin ardıcıl təhlilinə başladılar (Halpern, 1979). Tədqiqat zamanı valideynlər yerli ekspertlərlə əməkdaşlıq edirdilər; onlardan biri dil və düşüncə (idrak) haqqında əsəri ilə beynəlxalq ad qazanmış Minreal Neyroloji İnstitutunun nümayəndəsi Vaylder Henfild; eləcə də "İkidilliliyin sosial psixologiya" əhəmiyyətli əsəri ilə məşhur olan Makqil Universitetindən **Vales Lambert** idi. Onlar birlikdə fransız immersiya proqramını inkişaf etdirmişdilər. Valideynlər, ekspertlər, müəllimlər, tədqiqatçılar və digər ixtisasçılar cəlb olunan qrup işinin nəticəsində alınan immersiya proqramı bütün Kanada miqyaslarında yavaş-yavaş yayılmağa başladı. Belə bir könüllü və aktiv fəallıq müəyyən olunan sosial məsələlər çox az olur.

Conson və Sveyn (1997) qeyd edirdilər ki, immersiya proqramında ikinci dilin tədrisi ilə əlaqədar prinsip baxımından heç bir yenilik yoxdur. Həqiqətən də rəsmi təhsil tarixinə nəzər salsaq, ikinci dilin tədrisi bir çox hallarda orta səviyyədə müstəsna yox, norma idi. Kanadanın fransız immersiyası uzunmüddətli tədqiqata və qiymətləndirməyə aid olan birinci proqramı təqdim edirdi.

İmmersiya proqramının əsas əlamətləri.

Sveyn və Conson (1997) immersiya proqramlarının əsas və dəyişkən xüsusiyyətlərini ayırırdılar:

Əsas xüsusiyyətlər:

- (1) ikinci dilin tədris dili;
- (2) tədris planı çoxluqların məktəblərinin tədris planından fərqlənir;
- (3) məktəb şagird tərəfindən ana dilinə sahib olmanın inkişafını dəstəkləyir;
- (4) ikidilliyin artırılmış konteksti üzəndir;
- (5) əsas tədris təyinatı ilə ikinci dildən istifadə olunur;
- (6) şagirdlərin məktəbə daxil olduqda ikinci dil üzrə eyni bilgiləri var;
- (7) bütün müəllimlər ikidillidirlər;
- (8) sinif mədəniyyəti şagirdlərin doğma mədəniyyətinə uyğundur;

Dəyişkən xüsusiyyətlər:

- (1) immersiya proqramı başqa-başqa siniflərdə başlanır;
- (2) immersiya proqramı bütöv və ya qismidir;
- (3) siniflərə əsasən dərs fənləri üzrə dillərin bölünməsi başqa-başqadır;
- (4) immersiya proqramı yalnız ibtidai məktəbi əhatə edə bilər, amma baza və orta pillələrdə və eləcə də ali təhsil müəsisəsində davam edə bilər;
- (5) müəllimlərin tədrisinə zəmanət verilir ki, onlar şagirdlərin ana dilindən ikinci dilə keçidlərini ağrısız şəkildə təmin etsinlər;
- (6) dərs prosesi üçün lazımi dərs resursları və müəllimin hazırlıq səviyyəsi fərqli olur ki, o, dərs resurslarından düzgün istifadə edə bilsin;
- (7) məktəbin administrasiyasının, müəllimlərin, şagirdlərin və siyasətçilərin

immersiya proqramının dəstəklənməsi fərqlidir;

(8) şagirdlərin ikinci dil və mədəniyyətə olan yanaşmaları fərqlidir;

(9) ikinci dilin statusu fərqlidir;

(10) immersiya proqramının nailiyyətinin indikatorları müxtəlif proqramlar üçün fərqlidir.

İmmersiya proqramlarının nəticələrinin şərh

Fransız immersiyası proqramı üzrə keçirilən nəticələr əsasında alınan nəticələr bir çox elmi işlərdə (Genev, 1987, Conson və Sveyn, 1997; Lambert və Tüker, 1972; Rebufot, 1992; Sveyn və Lapkin, 1982) və bir çox jurnalda məqalələr şəklində (məs., Sveyn və Lapkin, 1986) şərh edilmişdir. Fransız immersiya proqramının həyata keçirilməsinin üç variantı vardır: məktəbəqədər təhsil mərkəzində və ya birinci sinifdə başlanan **erkən immersiya.**, 4-cü və 5-ci siniflərdə başlayan **orta immersiya** və 7-ci sinifdən başlayan **gec immersiya**. Onlardan hər biri tədrisin erkən pillələrində məqsədli dilin (fransız dilinin) 50%-lik tədrisi ilə xarakterizə olunur. Məsələn, erkən immersiya uşaq bağçasında və birinci sinifdə adətən 100% fransız dilindən ibarətdir. İngilis fənləri yavaş-yavaş 2-ci və 3-cü siniflərdə daxil olur və bəzi hallarda bir qədər gec – 4-cü sinifdə. 5-ci və 6-cı siniflərdə fənn saatları iki dildə bərabər şəkildə bölünür. 7-ci, 8-ci və 9-cu siniflərdə fransız dilinin payı təxminən 40 faizdir. Bu faiz göstəricisi növbəti siniflərdə daha çox azalır, çünki ali məktəbdə dərs materialının böyük hissəsi tələbələrə ingilis dilində verilir. Müvafiq və ardıcıl yeniliklərin ardınca Kanada hüdudlarında fransız immersiya proqramının qiymətləndirilməsi gəldi.

Erkən immersiya proqramlarında şagirdlər ingilis dili ilə müqayisədə fransız dilində mükəmməl bilgilərini göstərdilər. İngilisdilli fənlərin daxil edilməsi ilə birlikdə bir dərs ilindən sonra

şagirdlər artıq standart testi ingilis dilində yerinə yetirə bilsinlər.

Təəccüblü odur ki, immersiyada cəmləşmiş və adi ingilisdilli proqramların şagirdləri tərəfindən testin yerinə yetirilmə səviyyəsi eyni idi (beşinci sinif üçün). Bu yeniləyin bir potensial məhdudluğu odur ki, standart testlər ingilis dili bilgisinin bütün aspektlərini ifadə etmir. Spesifik yazı bacarıqlarının inkişafı bu cür testlərlə qiymətləndirilmir. Amma bir neçə tədris tipindən istifadə edərək ingilis dili yazısının inkişaf səviyyəsinin yoxlanılması üzrə keçirilən təcrübə göstərdi ki, bu baxımdan (Sveyn, 1975); eləcə də fənnə sahib olma ilə əlaqədar fransız immersiyasının heç bir proqramı halında heç bir növ pozuntu qeyd edilməmişdi.

Tədqiqatlar göstərdi ki, şagirdlərin mənimsəmə bacarığı daha yaxşı inkişaf etmişdir (ana dilində danışanlarla müqayisədə), nəinki onları ifadə etmə bacarıqları. Danışmaq və yazı bacarıqları nöqtəyi-nəzərindən ibtidai məktəbi bitirmək üçün şagirdlər ana dilində danışanlara yaxındırlar, amma burada mühüm bir nöqsan var. Bu nöqsan dilin qrammatik aspektlərində ifadə olunur (Kumins, 1996).

Yuxarıda sadalanan müəlliflər dünya ölkələri miqyasında immersiv təhsilin əsas məsələlərini geniş sahədə təsvir edirlər. Onlar nəticəyə gəlirlər ki, immersiya təhsilinin münasib şərtlərində bir sıra üstünlüklərin yeri vardır. Tədqiqata əsasən bunlar əlavə ikidilliyin mədəni, psixoloji və koqnitiv üstünlükləridir.

Fransız immersiyasının həyata keçirilməsinin problematik sahələri

Şagirdlər tərəfindən biliyin mənimsəmə və ötürmə bacarıqları arasında fərq fransızlarla interaksiya azlığı kontekstində və eləcə də kiçik fransızdilli sinif mühitini nəzərə almaqla anlaşıla bilər. Ötürmə bacarığının inkişafına doğru yalnız bir axında fransız

immersiyası həyata keçirilən məktəblərdən fərqli olaraq bütövlükdə fransız immersiyası proqramını həyata keçirən məktəblər istiqamətlənmişdir. Erkən fransız immersiyasını xarakterizə edən əlavə problem onun başladığı anla müqayisədə akademik və ya əxlaqi amillərə səbəb olmuş şagirdlərin proqramdan sıçrayışlarının yüksək səviyyəsidir. Proqramdan sıçrayışın bütün halları akademik çətinliklər üzündən olmur, amma Kip tədqiqatın nəticələrini təhlil edir və təyin edir ki, akademik və əxlaqi dəyərlər müntəzəm ingilis dili proqramına keçidə səbəb olan əsas amili təqdim edir.

Qeyd edilən problemlərdən hər ikisini erkən fransız immersiya proqramı üçün səciyyəvi olan, amma digər ölkələrə eyni proqramların keçirilməsində lazım olmayan (Biorkland, 1997) pedaqogikanın tipi ilə əlaqələndirmək olar. Müəllim və şagird münasibətlərinə əsaslanaraq erkən fransız immersiyası zamanı nəticə hasil olundu: belə bir siniflərin əksəriyyəti müəllimlərə yönəlmiş və belə desək, "transmissiyalıdır", yəni diqqət biliyin ötürülməsinə cəmləşdirilir (Kumins, 1996). Bir sözlə, müəllimlər kurrikulumla nəzərdə tutulan materialı şagirdlərə elə çatdırmağa çalışırlar ki, şagirdlərin fransız dilində yazı və nitq bacarıqlarını aşkar etmələrinə minimal imkanları olsun və onlar eləcə də yaradıcı düşüncə və problemin həllinə istiqamətlənən fəallıqda məhdudurlar. (Harl, 1991; Vilson və Konok, 1982). 1980-ci ilə qədər korporativ və layihələrə əsaslanan tədris xarakterik müntəzəm ingilis proqramları üçün çox az təqdim edilirdi.

Bundan əlavə immersiya proqramının şagirdləri arasında yaradıcı yazıda məhdudiyət müşahidə olunurdu və eləcə də müntəzəm ingilis proqramlarının şagirdlərindən fərqli olaraq orijinal fransız ədəbiyyatını daha az oxuyurdular.

İmmersiya proqramları üçün pedaqogika çərçivəsi

Müəllif qeyd edir ki, Kanadada fransız immersiyasını tətbiq etdikdə (dəqiq olmayan fransızdilli bacarıqlar və bəzi kontekstlərdə yüksək sıçrayışın göstəricisi) iki əsas problem ayrıldı, onları immersiya proqramlarındakı ötürməyə istiqamətlənən pedaqoji yanaşmaya aid edə bilərik. Müəllimlərdən soruşanda ki, onlar niyə daha da kooperativ olan tədrisi və layihələrə əsaslanan strategiyaları tətbiq etmirlər, bu zaman müəllimlər onunla əlaqədar narahatçılıqlarını bildirirlər ki, şagirdlər bu cür davranışda ingilis dilindən istifadə edirlər. Şagirdlər birinci dilin istifadəsini immersiyanın əsas ön şərtinin pozuntusu kimi qəbul edirlər.

Müəllimlər nadir hallarda şagirdlərə icazə verirlər ki, çalışmanın və ya digər layihənin məqsədli dildə yerinə yetirilmə şərti ilə başqa-başqa fəallıqlar, eləcə də diskussiyalar və ilkin planlar tərtib etdikdə birinci dildən (ingilis) istifadə etsinlər.

Dillərin üzvləşmə prinsipi və birbaşa metodla tədris əlamətləri immersiya proqramlarında pedaqogikanın az elmi və kreativ olan nəticələrini verir. Müəllim və şagird arasında optimal koqnitik tərəqqinin əldə edilməsi və daxili motivasiyasının artırılması üçün interaksiya vacibdir. Tələbələrin ikinci səviyyədə (uyğun pillədə) yüksək səviyyə əldə etmələri üçün dərs planında bunun üçün uyğun kontekstual dəstək gərəkdir. Qeyd edilən kontekstual dəstək yalnız immersiya proqramlarında istifadə edilmir, eləcə də bütün mövzulara əsaslanan və ikidilli vəziyyətdə istifadə edilir. O, növbətiləri əhatə edir:

- ✓ şagird üçün əsas biliyin fəallaşdırılması və arxa planda mövcud biliyin qurulması (lazım olduğu halda birinci dildən istifadə edərək);
- ✓ dərstdə informasiya çox olduqda (məs., parafrazalardan,

- təkrarlamalardan, nümayişdən, jestlərdən istifadə edərək) dərs prosesinin şəklinin dəyişdirilməsi;
- ✓ konseptual məzmunun ötürülməsi üçün qrafik təşkilatçılardan istifadəsi;
 - ✓ təbiət elmləri, riyaziyyat və ictimai elmlər kimi məzmunca yüklənmiş fənlərdə praktiki fəallıqlar;
 - ✓ daha çox yeni bilik əldə etmək üçün ümumi təhsil və layihələrə əsaslanan digər işlər, nəinki onlar yalnız informasiya istifadəçiləri üçündürlər;
 - ✓ ikidilli təhsilin həyata keçirilməsində kompüter texnologiyalarının “mədəni gücləndirici” kimi yaradıcılıqla istifadəsi (məs., elektron ensiklopediyanın və ya beynəlxalq şəbəkələrdən istifadəsi, eləcə də göstəricilərin analizi proqramlarından istifadə layihələri üzərində iş zamanı, eləcə də yaxın siniflərlə münasibətlərin distansiyalı dərsləri zamanı, videokameralardan istifadə və video-mətnlərin hazırlanması, real auditoriyanın imitasiyası zamanı);
 - ✓ yuxarıda sadalanan müxtəlif janrlarda yazı və oxunun inteqrallaşdırılması.

Faktiki olaraq bütün dilçi alimlər razılaşırlar ki, dilin mənimsənilməsinin əsas şərtini məqsədli dildə aydın olan məzmunun çatdırılması təqdim edir. Eləcə də dilçi alimlər dilin rəsmi xüsusiyyətləri kimi tədrisin effektiv strategiyalarının inkişafı, eləcə də məqsədli dilin faktiki istifadəsi kimi rollara da işarə edirlər. Aydın məzmunun şərh yalnız dəqiq, sözbəsöz anlaşılan olmalı deyil, eləcə də şagirdlər alınan biliyi öz bilikləri, təcrübələri ilə əlaqələndirə biləcək, mətni tənqidi şəkildə dərk edə biləcək və diskussiya nəticəsində alınan yekun rəyləri hər

hansı bir layihə üçün (videonun yaradılması, spesifik mövzu üzrə şeirin və ya essenin yazılması) istifadə edə biləcək tənqidi biliyə keçməlidirlər. Dilin qavranılma prosesinin inkişafı yalnız dilin rəsmi aspektlərə cəmləşdirilməsindən deyil, eləcə də başqa növ fəallığın həyata keçirilməsindən və şagirdlərin ikinci dil bilgilərinin dərinləşməsi üçün aparılan layihələrdən və onlarda çoxdilli fenomenlərin yaranmasından ibarətdir. Fəallıqların siyahısını təklif edirik:

- ✓ dil sisteminin strukturu (məs.: deyiliş və yazılış arasında əlaqə, qrammatika, lüğət və s.);
- ✓ müxtəlif musiqi və ədəbi formaların qarışması (məs., rep, poeziya, belletristika, haiku, balladalar və s.);
- ✓ yazılı və ya şifahi inandırıcı ismarıqların yaradılmasını təşkil etmək (məs.: natiqin söhbəti, təsirli yazılı sənədlər, siyasi nəzəriyyələr, reklamlar və s.);
- ✓ monolinqvistik və multilinqvistik kontekstdə dilin istifadəsinin rəngarəngliyi, ikidilli münasibət zamanı kod keçidləri.

Sadalanın məsələlər onu söyləyir ki, əgər şagirdlərin öz eyniləşdirmələri və biliklərini ifadə etmə imkanları olmasa, ikinci dil bilgisi abstrakt və trivial qalır. Öz növbəsində həm yazılı, eləcə də şifahi şəkildə fikirlərini bildirməkdə şagirdlərin motivasiyalarının artırılmasına səbəb olan autentik auditoriya yaradılmalıdır.

Gürcüstanda ikidilli təhsil immersiyası formasının tətbiqi perspektivləri

Məqalədə təhlil edilən məsələlərdən irəli gələrək zəif proqramlarla münasibətdə ikidilli təhsilin “güclü” proqramlarının üstünlüyü məlum olur. Eləcə də immersiya proqramı ilə münasibətdə ikidilliliyin əlavə zənginləşdirici prinsipinin təhlili əyani olur. Amma

digər tərəfdən, təhlil edilən problematik sahələrdə müəllimlərlə və pedaqoji metodlarla əlaqələnən bir əsas problem verilir. Gürcüstanda çoxdilli təhsilin dövlət dilinin tədrisini təmin edən effektiv proqramları tətbiq olunma prosesindədir. Gürcüstan Təhsil və Elm Nazirliyi ikidilli təhsilin “güclü” proqramlarına istiqamət götürüb. Bu, çox xoşagələn bir haldır. Amma, Gürcüstan Təhsil və Elm Nazirliyinin seçdiyi 40 pilot məktəb immersiya modelini seçmədi. Buna başqa-başqa amillər səbəb oldu: ən əsası isə odur ki, ölkənin çoxluq nümayəndələri (gürcülər) azlıqların kompakt şəkildə məskunlaşdıqları regionlarda dil azlıqlarını təmsil edirlər; bu baxımdan Abxaziya Muxtar Respublikasında vəziyyət maraqlıdır. Burada Gürcüstan Konstitusiyasına əsasən abxaz dili gürcü dili ilə yanaşı dövlət dili statusundan faydalanır. Düşünürük ki, Təhsil və Elm Nazirliyi Abxaziya Təhsil və Elm Nazirliyi ilə əməkdaşlıq əsasında addımlar atmalıdır ki, Abxaziyadan məcburi köçkünlərə (onların əksəriyyəti gürcüdillidirlər) imkan verilsin ki, gürcü dili ilə yanaşı abxaz dilini də təhsil dilinə qoşsunlar – yəni, güclü ikidilli təhsilin immersiya modelini götürsünlər.

Əlbəttə ki, məktəb mühiti, mövzu və valideynlərin cəlb olunması və bütövlükdə təhsilin düzgün siyasətinin planlaşdırılması kimi əhəmiyyətli amilləri nəzərə almaq lazımdır. Nəzərinizə çatdırmaq istəyirik ki, immersiyaın əsası qoyulan və proqramın həyata keçirilməsi üçün bütün şərtləri olan Kanada da düzgün olmayan yanaşmalar üzündən “büdrəmələrin” yeri var idi....

Yekun

İkidilli məktəbləri idarə etmək çox çətinidir, çünki dil ölçüsü əlavə əhəmiyyətli rolunu yerinə yetirir. Müvafiq olaraq şagirdlərin qruplara bölünməsi, dərslərin hazırlanması, müəllimlərin hazırlanması və dərslərin resursları ilə təminat nöqtəyi-nəzərindən əlavə səylər tələb edir. Eləcə də valideynlərin daha çox cəlb olunmasını və məktəb hüdudlarında tez-tez assistentlər institutunun təsis edilməsini tələb edir. Dili və fənni mənimsəmək arasında əhəmiyyətli əlaqə yaratmaq lazımdır. Belə bir şərtlərdə müəllimin peşəkarlığı və məktəbin rəhbərliyi və administrasiyanın effektivliyinə çox böyük rol verilir və ikidilli təhsilin istənilən modelinin effektivliyi müəyyən edilir (Beyker, 2010).

İnformasiya və informasiya mənbələrinin sürətli şəkildə artdığı müasir dövrdə global marketinqdə çalışan biznes şirkətləri elə bir kadrlara doğru elə bir tələblər söyləyirlər, hansılar ki, kitabların, jurnalların və göstəricilərin bazaları vasitəsilə informasiya toplamağı tələb edir və hansılar da qeyd edilən qazanılmış informasiyanı tənqidi şəkildə analiz edə bilər, onların relevantlığı və validliyini qiymətləndirə bilər, verilən informasiya vasitəsilə xidməti problemləri həll edə bilər və fərqli mədəni, irqi və linqvistik kəşikdə əməkdaşlıq bacarığını göstərə bilər. Razılaşırsınız ki, nailiyyətlə həyata keçirilən “güclü” ikidilli proqramlar belə bir çağırışlara cavab vermək üçün hazırdır.

Gürcüstanda hal-hazırda immersiya proqramları işləmir. Əlbəttə ki, belə bir güclü ikidilli proqramların işə başlaması yaxşı olardı, amma hal-hazırda dövlət bir sıra amillərə görə təhsilin adı çəkilən modelini tətbiq etmir; lakin düşünürük ki, immersiya proqramı hal-hazırda Abxaziya Təhsil Nazirliyinin nəzdində olan Abxaziyadan məcburən köçkünlərin məktəblərində uğurla işə düşə bilər: Gürcüstan Konstitusiyası ilə Abxaziya ərazisində abxaz dili (azlıqların dili) dövlət dili statusundan faydalanır. İmmersiya proqramı həm dil, eləcə də sosial-mədəni və etno-psixiki nöqtəyi-nəzərdən bu məktəblərdə çoxtərəfli fayda verəcəkdir.

ƏDƏBİYYAT

- Beyker, 2006 – K. Beyker, ikidillik və ikidilli təhsilin əsasları. “Vətəndaş inteqrasiyası və Millətlərarası Münasibətlər Mərkəzi”-nin 2010-cu il gürcü variantının nəşri.
İkidilli təhsil proqramlar nizamnaməsinin layihəsi, Gürcüstan Təhsil və Elm Nazirliyi, 2009.
- Genez, 1976 - Genesee, F. English writing skills of students in French immersion programs. *Canadian Journal of Education*, 1, 1-18., 1976b.
- Genez, 1987 - Genesee, F. *Learning through two language*; 1987
- Genez, 2007 - Genesee, F. Literacy outcomes in French immersion. *Encyclopedia of Language and Literacy Development* (pp. 1-8). London, ON: Canadian Language and Literacy Research Network, 2007.
- Kumins, 1998 – Jim Cummins- Immersion Education for the Millenium: What we have learned from 30 years of reaserch on second language immersion, 1998.
- Peres, 2004 – Pérez Bertha - Becoming Billiterate: A study of Two-Way Bilingual Immersion Education. 2004.
- Şepson, 2004 – Shapson, S. & D'Oyley , V._ Bilingual and Multicultural Education: Canadian Perspectives, 2004.

Irina Bagauri

**Immersion Bilingual Education – The Response to Global Education
Philosophy's Challenges**

ABSTRACT

The present article aims to introduce the readers to „Immersion” bilingual education, which represents the „strong” and maintenance program of bilingual education. The introduction describes the historical background of „immersion”, as a program of bilingual education. The main focus is made on Canadian Immersion, because „Immersion” originated in Canada. In the next part of the article the problem areas of French immersion programs are discussed. It gives an overview of the framework for appropriate pedagogy in Immersion programs. The final part of the article presents the advantages of Immersion programs and analyses the perspectives of the implementation of this program in Georgia.